

Kulturutskottets yttrande

1996/97:KrU1y

Budgetpropositionen för år 1997, såvitt avser
ram för utgifterna på utgiftsområde
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 8 oktober 1996 beslutat att bereda kulturutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 1996/97:1 Budgetpropositionen för år 1997 (finansplan m.m.) jämte motioner, i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 1997, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna, garantier, låneramar m.m. i de delar som rör kulturutskottets beredningsområde.

Med anledning av propositionen i denna del har väckts ett antal motioner.

Kulturutskottet yttrar sig i det följande dels över propositionen (finansplan m.m.), såvitt avser förslag 2 om fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för budgetåret 1997 i den del som rör utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid samt förslag 3 om den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 1998 och 1999 som riktlinjer för regeringens budgetarbete i den del som rör utgiftsområde 17, dels motionerna 1996/97:Fi204 (m) yrkandena 3 och 4, 1996/97:Fi210 (c) yrkande 2, 1996/97:Fi211 (fp) yrkandena 3 och 4, 1996/97:Fi212 (v) yrkandena 2 och 3, 1996/97:Fi213 (mp) yrkandena 2 och 3 och 1996/97:Fi214 (kd) yrkandena 2 och 3, samtliga motioner såvitt de rör utgiftsområde 17.

Utskottet

Regeringens förslag

Statsbudgetens utgifter skall fr.o.m. budgetåret 1997 fördelas på 27 utgiftsområden. Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid tillhör kulturutskottets beredningsområde. Utgiftsområdet omfattar följande verksamhetsområden: Allmän kulturverksamhet, Teater, dans och musik, Bibliotek, litteratur och kulturtidskrifter, Bild och form samt konsthantverk, Ersättning och bidrag till konstnärer, Arkiv, Kulturmiljö, Museer och utställningar, Film och television, Forskning, Trossamfund, Folkbildning, Ungdomsfrågor samt Folkrörelse- och idrottsfrågor.

Regeringens förslag rörande fördelning på utgiftsområden av statsbudgetens utgifter redovisas i det följande i vad avser utgiftsområde 17 (finansplan m.m., främst avsnitt 4.4.5).

Regeringen föreslår att som ett led i vuxenutbildningssatsningen folkbildningen får 10 000 platser. Vidare föreslås att 40 miljoner kronor anvisas till stöd för uppsökande verksamhet och utbildning i samhällsfrågor.

I den kulturpolitiska propositionen (prop. 1996/97:3) läggs förslag till en fortsatt långsiktig kulturpolitik, där tre centrala teman är kultur i hela landet, kultur för barn och ungdomar samt kulturpolitikens roll i samhället. Regionala satsningar kommer att göras, liksom särskilda insatser inom litteratur- och biblioteksområdet. En ny stödform för inköp av kvalitetslitteratur till folk- och skolbibliotek föreslås. Konstnärernas villkor skall förbättras.

Regeringen föreslår att en del av de medel som finns tillgängliga för kulturområdet fr.o.m. år 1997 används både för reformer och för att täcka besparingskrav under de kommande budgetåren. Besparingskravet på statlig konsumtion har tagits ut för år 1997 och för år 1998 inom ramen för dessa medel. För år 1998 och 1999 beräknas också vissa besparingar göras inom den regionala musikverksamheten, vilka bl.a. beräknas användas för annan regional kulturverksamhet.

Regeringen föreslår att ramen för utgiftsområde 17 för budgetåret 1997 skall bestämmas till 7 161,6 miljoner kronor.

Vidare föreslår regeringen att det för de båda följande budgetåren för utgiftsområde 17 preliminärt skall beräknas följande utgifter som riktlinjer för regeringens budgetarbete: för budgetåret 1998 ett belopp om 7 274 miljoner kronor och för budgetåret 1999 ett belopp om 7 428 miljoner kronor.

Regeringens förslag till fördelning på olika anslag inom utgiftsområdet redovisas i den särskilda del av budgetpropositionen som avser utgiftsområdet. Där lämnas också (avsnitt 3) en övergripande redovisning för kulturpropositionen och för budgetförslaget i denna del, liksom för regeringens prioriteringar på kulturområdet. I nämnda avsnitt erinras om att utgiftsramen är densamma som den ram som presenterades i den ekonomiska vårpropositionen (prop. 1995/96:150), exklusive de överföringar som skett från andra departement. Ramen för år 1997 har dock uppjusterats med cirka 60 miljoner kronor. Detta förklaras huvudsakligen med att de försvarshistoriska museerna har överfört från utgiftsområde 6 Totalförsvar.

Motionsförslagen

Sammanställning av motionsförslagen

I följande tabeller redovisas – med utgångspunkt i innehållet i de i det följande behandlade motionerna – partiernas ställningstaganden till regeringens förslag rörande ramar för utgiftsområde 17 med angivande av avvikelser från regeringens förslag

Ram för budgetåret 1997 i mkr

s, c, mp	7 161,6	
m	6 697	(-465)
fp	7 212	(+50)
v	7 351,6	(+190)
kd	7 255,1	(+93,5)

	För 1998 i mkr		För 1999 i mkr
s, mp	7 274,1		7 427,9
m	6 769	(-505)	6 880
c	har ej redovisat sitt ställningstagande		(-548)
fp	7 324	(+50)	7 478
v	kan ej godta regeringens förslag		(+50)
kd	7 367	(+93)	7 521
			(+93)

Motion Fi204 (m)

Motionärerna anser att statens insatser i första hand skall avse verksamheter som är av allmänt intresse och som är helt beroende av statliga medel för att de skall komma till stånd. Den enskilde måste i större utsträckning stå för kostnader som är förenade med olika kultur- och fritidsaktiviteter. Vidare framhåller motionärerna att om Sveriges Radio och Sveriges Television koncentreras till två radiokanaler respektive en TV-kanal kommer företagen att kunna spela en mer kraftfull roll i det svenska kulturlivet.

Motionärerna har uformat sina förslag mot den angivna bakgrunden. Som framgår av sammanställningen bör ramen för år 1997 vara 465 miljoner kronor lägre än den av regeringen föreslagna. För de följande åren beräknas ramar som är 505 respektive 548 miljoner kronor lägre än de av regeringen föreslagna ramarna.

Motionärerna anser att folkbildningen bör bära merparten av besparingarna på utgiftsområdet. Vidare anges i motionen att besparingar bör göras på Statens kulturråd, allmän kulturverksamhet, litteraturstödet, Riksteatern, ungdomsverksamhet och allmänna samlingslokaler.

Utrymme bör skapas för en ökning av anslaget till kulturmiljövården och för inrättande av en fond som skall stödja nyskapande verksamhet på kulturområdet.

Motion Fi210 (c)

Som framgår av den inledande sammanställningen godtar motionärerna regeringens förslag då det gäller storleken av ramen för utgiftsområde 17 för budgetåret 1997.

Motionärerna tar inte uttrycklig ställning till de beräkningar av ramarnas storlek som skall vara riktlinjer för regeringens budgetarbete för budgetåren 1998 och 1999.

Motion Fi211 (fp)

Utgiftsramen för år 1997 bör enligt motionärerna vara 50 miljoner kronor större än vad regeringen föreslagit.

Förslaget framförs med utgångspunkt i önskemål om ökning av vissa anslag inom kulturområdet och om uppräkning av stödet till idrotten.

Även för vart och ett av budgetåren 1998 och 1999 bör beräknas en utgiftsram som är 50 miljoner kronor högre än vad regeringen föreslagit.

1996/97:KrUly

Motion Fi212 (v)

Vänsterpartiet anser att den av regeringen föreslagna utgiftsramen för budgetåret 1997 bör vidgas med 190 miljoner kronor. Skälet härtill är bl.a. att det skett ett mångårigt utredningsarbete rörande svensk kulturpolitik. Den utökade ramen bör användas till större stöd till allmän kulturverksamhet, däribland kultur i skolan, bidrag till kommunala musik- och kulturskolor, folkrörelsearkiven, kultur i Norrland, fria teatergrupper och ett kvinnohistoriskt museum. Regeringens sparbeting på folkbildning och idrott bör reduceras.

Vänsterpartiet anser att regeringen inte presenterat något underlag som gör det möjligt att uppskatta vad som är rimliga utgiftsnivåer för budgetåren 1998 och 1999. Av detta skäl kan Vänsterpartiet inte godkänna regeringens förslag till preliminär fördelning av utgifterna på utgiftsområden för dessa budgetår.

Motion Fi213 (mp)

Som framgår av den inledande sammanställningen godtar motionärerna regeringens förslag då det gäller storleken av ramen för utgiftsområde 17 för budgetåret 1997.

Motionärerna godtar också regeringens förslag då det gäller de beräkningar av ramarnas storlek som skall vara riktlinjer för regeringens budgetarbete för budgetåren 1998 och 1999.

Motion Fi214 (kd)

Motionärerna anser att den av riksdagen i samband med behandlingen av den ekonomiska vårpropositionen godtagna besparingen på 100 miljoner kronor avseende folkbildningen inte är acceptabel. Den bör återtogs genom omfördelning och ökning av utgiftsramen.

Motionärerna anser också att stödet till idrotten och trossamfunden bör vara större än vad regeringen föreslagit.

Totalt föreslås att utgiftsområdet för budgetåret 1997 skall tilldelas en ram som är 93,5 miljoner kronor större än vad regeringen föreslagit.

Även för vart och ett av budgetåren 1998 och 1999 bör beräknas en utgiftsram för utgiftsområde 17 som är 93,5 miljoner kronor högre än vad regeringen föreslagit.

Kulturutskottets bedömning

Utskottet vill erinra om att riksdagen efter förslag av regeringen i den ekonomiska vårpropositionen (prop. 1995/96:150, bet. 1995/96:FiU10, rskr. 1995/96:304) lade fast ett utgiftstak för de offentliga utgifterna. Utgiftstaket angavs som treårigt och omfattade således åren 1997, 1998 och 1999. Utgift-

staket bestämdes på det sättet att det för vardera utgiftsområdet fastställdes en utgiftsram. Det för utgiftsområde 17 av regeringen föreslagna utgiftstaket tillstyrktes av kulturutskottet (yttr. 1995/96:KrU9y). Reservationer för såväl en högre ram som för en lägre ram avgavs i finansutskottet vid ärendets slutliga beredning. Det tak som beslutades av riksdagen skall inte omprövas, såvida inte särskilda omständigheter föranleder annat. Utgiftsramen för utgiftsområde 17 för år 1997 föreslås i budgetpropositionen, som angetts i det föregående, bli den som fastställdes av riksdagen under våren, dock med viss mindre uppräknig till följd av överföringar från andra departement.

Det ovan angivna beslutet under våren 1996 innebar bl.a. att riksdagen godtog en besparing på 100 miljoner kronor på anslaget till folkbildningen och på sammanlagt 55 miljoner kronor på anslagen till idrott och ungdomsverksamhet m.m.

Som en följd bl.a. av att ett antal motionsförslag rörande folkbildningen hänvisats till kulturutskottet får riksdagen anledning att under hösten 1996 närmare diskutera frågan om storleken av bidraget till folkbildningen liksom om medelsanvändningen för detta ändamål, nämligen då den ram som riksdagen fastställer för utgiftsområde 17 skall fördelas på olika anslag. I förevärande sammanhang vill utskottet, för att inte föregripa den kommande behandlingen av angivna frågor, begränsa sig till att framhålla att folkbildningen är en viktig del av den allmänna vuxenutbildningen i arbetet med att höja utbildningskompetensen och utjämna utbildningsklyftor i samhället. Folkbildningen har också en betydelsefull roll i den särskilda vuxenutbildnings-satsning som börjar år 1997. Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att förorda en sådan nedskärning av den av regeringen föreslagna ramen för utgiftsområdet som förslaget i motion Fi204 (m) innebär. Enligt motionärerna bör den av dem förordade besparingen främst drabba folkbildningen. Inte heller är utskottet berett att förorda en höjning av utgiftsramen i syfte att återta hela eller viss del av den av riksdagen under riksmötet 1995/96 i princip beslutade besparingen på folkbildningen år 1997; i motion Fi214 (kd) föreslås att hela besparingen skall återtas och i motion Fi212 (v) att större delen av den skall återtas.

I flera motioner – Fi211 (fp), Fi212 (v) och Fi214 (kd) – föreslås en utökning av utgiftsramen i syfte att det av regeringen föreslagna stödet till idrotten skall kunna räknas upp. Utskottet erinrar i sammanhanget om riksdagens ovan redovisade ställningstagande till besparingar på idrottsområdet. Det åsyftade ställningstagandet avsåg även stödet till ungdomsverksamhet. Utskottet anser det inte motiverat att nu ompröva volymen på besparingarna på dessa båda områden. Då det gäller annan ungdomsverksamhet än den som bedrivs av idrottsrörelsen innebär förslaget i motion Fi204 (m) en besparing som går utöver den av riksdagen godtagna.

Den ekonomiska ram för utgiftsområde 17 som regeringen föreslagit ger enligt utskottets mening utrymme för nya satsningar inom kulturområdet som är av betydelse. Med beaktande av angelägenheten att begränsa de statliga utgifterna är utskottet inte berett att förorda en utökning av den av regeringen föreslagna utgiftsramen för att ytterligare satsningar inom kulturområdet skall kunna göras.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag att ramen för utgiftsområde 17 för år 1997 skall bestämmas till 7 161,6 miljoner kronor.

Vidare tillstyrker utskottet att det för de båda följande budgetåren för utgiftsområde 17 preliminärt skall beräknas utgifter som riktlinjer för regeringens budgetarbete i enlighet med regeringens förslag, nämligen för budgetåret 1998 med 7 274 miljoner kronor och för budgetåret 1999 med 7 428 miljoner kronor.

De här behandlade motionsyrkandena avstyrks således i den mån de avviker från regeringens förslag.

Stockholm den 24 oktober 1996

På kulturutskottets vägnar

Åke Gustavsson

I beslutet har deltagit: Åke Gustavsson (s), Elisabeth Fleetwood (m), Anders Nilsson (s), Leo Persson (s), Björn Kaaling (s), Marianne Andersson (c), Monica Widnemark (s), Lennart Fridén (m), Carl-Johan Wilson (fp), Agneta Ringman (s), Charlotta L Bjälkebring (v), Annika Nilsson (s), Jan Backman (m), Ewa Larsson (mp), Lena Klevenås (s) och Tuve Skånberg (kd).

Avvikande meningar

1. Elisabeth Fleetwood, Lennart Fridén och Jan Backman (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med ”Som en” och slutar med ”regeringens förslag” bort ha följande lydelse:

Kulturutskottet anser att storleken av den ram för utgifterna inom utgiftsområde 17 som riksdagen beslutade om våren 1996 nu bör omprövas. I likhet med motionärerna bakom motion Fi204 (m) anser kulturutskottet att det är angeläget att den politiska sektorns inflytande minskas och att utrymme bereds för privat verksamhet och individuellt ansvar. Statsbudgeten bör syfta dels till balans i statens finanser, dels till balans mellan privat och offentlig sektor. Följaktligen bör statens insatser i första hand göras på områden som är av allmänt intresse och helt beroende av statliga medel för att komma till stånd. Det civila samhället bör få spela en större roll och den enskilde själv bör i allt större utsträckning stå för kostnader som är förenade med olika kultur- och fritidsaktiviteter. Vidare bör Sveriges Radio och Sveriges Television – efter en koncentration av verksamheten till två radiokanaler respektive en TV-kanal – kunna spela en kraftfull roll i svensk kulturpolitik.

Mot den angivna bakgrunden bör besparingar kunna göras främst inom folkbildningen men även inom andra verksamheter, som t.ex. Statens kulturråd, allmän kulturverksamhet, ungdomsverksamhet och allmänna samlingslokaler. Även anslaget till Riksteatern bör minskas. Vissa satsningar bör också kunna göras inom utgiftsområdet. Således anser kulturutskottet att

anslaget till kulturmiljövården bör ökas samt att en ny fond på kulturområdet för nyskapande verksamhet skall inrättas.

Det anförda leder fram till att kulturutskottet – i enlighet med förslaget i motion Fi204 (m) – föreslår att ramen för utgiftsområde 17 bör minskas med 465 miljoner kronor för budgetåret 1997, med 505 miljoner kronor för år 1998 och med 548 miljoner kronor för år 1999.

2. Carl-Johan Wilson (fp) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med ”Som en” och slutar med ”regeringens förslag” bort ha följande lydelse:

Kulturutskottet anser att storleken av den ram för utgifterna inom utgiftsområde 17 som riksdagen beslutade om våren 1996 nu bör omprövas, sedan regeringen förelagt riksdagen förslag om den framtida kulturpolitiken (prop. 1996/97:3). Kulturutskottet anser att ramen bör vidgas för att göra det möjligt att göra några mindre påslag på anslag avseende teater, musik samt bild- och formkonst. Utskottet anser det vidare befogat att lämna ett bättre stöd till idrottsrörelsen än vad regeringen föreslagit mot bakgrund av den betydelse idrotten har för ungdomsfostran och friskvård. En del av dessa höjningar kan finansieras genom att riksdagen avslår förslaget att under folkbildningsanslaget beräkna medel till vissa organisationer för uppsökande verksamhet m.m. Sammantaget föreslår kulturutskottet att finansutskottet beslutar tillstyrka motion Fi211 (fp) i vad avser en ökning av ramen för utgiftsområde 17 med 50 miljoner kronor till totalt 7 212 miljoner kronor för år 1997. Kulturutskottet föreslår vidare i enlighet med förslag i samma motion att motsvarande ökning av ramen med 50 miljoner kronor skall gälla som riktlinje för regeringens budgetarbete för åren 1998 respektive 1999.

3. Charlotta L Bjälkebring (v) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med ”Som en” och slutar med ”regeringens förslag” bort ha följande lydelse:

Kulturutskottet anser att storleken av den ram för utgifterna inom utgiftsområde 17 som riksdagen beslutade om våren 1996 bör omprövas, sedan regeringen nu förelagt riksdagen förslag om den framtida kulturpolitiken (prop. 1996/97:3). Utskottet anser i likhet med vad som anförs i motion Fi212 (v) att ramen bör vidgas för att göra det möjligt att göra påslag främst inom verksamhetsområdena Allmän kulturverksamhet, Teater, dans och musik samt Museer och utställningar. Resurser bör således kunna tillföras bl.a. kultur i skolan, kommunala musik- och kulturskolor, folkrörelsernas arkiv m.m. Medel bör också satsas på en nationalscen i Norrland, på fria dans- och teatergrupper samt på ett kvinnohistoriskt museum. Vidare anser kulturutskottet att det är väl motiverat att regeringens sparbeting på folkbildning och idrott kraftigt reduceras. Sammantaget föreslår kulturutskottet att finansutskottet beslutar tillstyrka motion Fi212 (v) i vad avser en höjning av storleken på ramen av utgiftsområde 17 med 190 miljoner kronor för år 1997.

Kulturutskottet konstaterar – i likhet med motionärerna bakom motion Fi212 (v) – att underlaget i budgetpropositionen för åren 1998 och 1999 är bristfälligt. Därför är det enligt kulturutskottets uppfattning inte möjligt att ta ställning till den preliminära storleken på ramen för utgiftsområde 17 för de

båda åren. Kulturutskottet föreslår att riksdagen skall avslå propositionen i denna del.

1996/97:KrU1y

4. Tuve Skånberg (kd) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Som en" och slutar med "regeringens förslag" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att storleken av den ram för utgifterna inom utgiftsområde 17 som riksdagen beslutade om våren 1996 nu bör omprövas. Kulturutskottet anser i likhet med vad som anförs i motion Fi214 (kd) att besparingen på folkbildningen inte är acceptabel. Mot bakgrund av situationen på arbetsmarknaden och det stora behovet av utbildning för arbetslösa och för dem som hotas av arbetslöshet bör folkbildningen undantas från den föreslagna besparingen genom att medlen för bidrag till vissa organisationer för uppsökande verksamhet m.m. omfördelas och genom att utgiftsramen ökas. Kulturutskottet anser vidare att det är väl motiverat att höja bidragen till idrotten och trossamfunden i jämförelse med vad regeringen föreslagit. Sammantaget föreslår kulturutskottet att finansutskottet beslutar tillstyrka motion Fi214 (kd) i vad avser en ökning av ramen för utgiftsområde 17 med 93,5 miljoner kronor till totalt 7 255,1 miljoner kronor för år 1997. Kulturutskottet föreslår vidare att – enligt vad som föreslås i samma motion – motsvarande ökning av ramen med 93,5 miljoner kronor skall gälla som riktlinje för regeringens budgetarbete för åren 1998 respektive 1999.

Särskilt yttrande

Ewa Larsson (mp) anför:

Miljöpartiet godtar regeringens förslag till utgiftsram för år 1997 och förslag till riktlinjer för regeringens budgetarbete inför åren 1998 och 1999 i vad avser utgifter för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid. Jag vill i sammanhanget påminna om att Miljöpartiet i sin motion Kr257 föreslår att av de anvisade medel under anslaget Bidrag till viss verksamhet inom det kommunala skolväsendet m.m. (Utbildningsdepartementet) som inte tagits i anspråk under budgetåret 1995/96 45 miljoner kronor bör utnyttjas under budgetåret 1997 av Folkbildningsrådet att fördelas mellan folkhögskolor och studieförbund. Motionen är i denna del (yrkande 11) hänvisad till finansutskottet, som inom kort kommer att behandla frågor om tilläggsbudget för budgetåret 1995/96. Om 45 miljoner kronor av dessa outnyttjade medel anvisas på tilläggsbudget under ett nytt ramanslag för budgetåret 1995/96 kan de sparas och användas även under budgetåret 1997 utan att påverka utgiftsramen för år 1997. Jag vill också påminna om att kulturutskottet senare under hösten kommer att behandla ett annat förslag i motionen (yrkande 12), med yrkande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med en fördelningsplan som innebär en rimligare balans mellan folkhögskola och kommunal vuxenutbildning i vad gäller studier för arbetslösa vuxna. I motionen föreslås att en sådan fördelningsplan mer bör bygga på den utbildning som faktiskt efterfrågas.